CZU: 81’367.6:811.135.1’367.6
https://doi.org/10.52505/lecturi.2025.07.04

O PERSPECTIVĂ FUNCȚIONAL-SEMANTICĂ ASUPRA PĂRȚILOR DE VORBIRE

Ion BĂRBUȚĂ
Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM
ORCID: https://orcid.org/0000-0003-2649-8276

Rezumat. *Articolul examinează clasificarea tradițională a cuvintelor în părți de vorbire, evidențiind limitele abordărilor exclusiv morfosintactice. În acest context, se argumentează necesitatea unei perspective funcțional-semantice, întemeiate pe principiile gramaticii funcționale, în care sensul și funcția devin criterii esențiale pentru încadrarea lexico-gramaticală a cuvintelor. Cele patru părți de vorbire noționale – substantivul, verbul, adjectivul și adverbul – sunt analizate ca domenii structurate în baza dihotomiei centru – periferie: nucleul (centrul) reunește subclase de cuvinte cu funcții gramaticale stabile și roluri sintactice motivate semantic, în timp ce periferia include unități cu statut ambiguu sau funcții multiple, subliniind astfel fluiditatea categoriilor. Această abordare pune în lumină caracterul dinamic și contextual al părților de vorbire, a căror clasificare poate varia în funcție de condițiile concrete ale comunicării.*

Cuvinte-cheie: *parte de vorbire, teoria părților de vorbire, substantiv, verb, adjectiv, adverb.*

A Functional-semantic Perspective on Parts of Speech

Abstract. *This article examines the traditional classification of words into parts of speech, highlighting the limitations of approaches based solely on morphosyntactic criteria. In this context, the necessity of a functional-semantic perspective is argued, one grounded in the principles of functional grammar, where meaning and function become essential criteria for the lexico-grammatical categorization of words. The four major notional parts of speech – noun, verb, adjective, and adverb – are analysed as domains structured around the core–periphery dichotomy: the core includes subclasses of words with stable grammatical functions and semantically motivated syntactic roles, while the periphery comprises units with ambiguous status or multiple functions, thus emphasizing the fluidity of these categories. This approach highlights the dynamic and context-dependent nature of parts of speech, whose classification may vary according to the specific conditions of communication.*

Keywords: *part of speech, parts of speech theory, noun, verb, adjective, adverb.*

Atitudinea lingvisticii contemporane față de teoria părților de vorbire. Clasificarea cuvintelor în părți de vorbire constituie una dintre cele mai vechi și mai persistente teorii ale gramaticii tradiționale, cu origini ce pot fi urmărite până în Antichitate, în cadrul gramaticilor greacă și latină. În lingvistica structuralistă a secolului al XX-lea , această tipologie a fost păstrată, dar reevaluată prin prisma criteriilor formale, accentul punându-se, în special, pe trăsăturile morfologice și distribuționale ale cuvintelor.

În ciuda longevității și utilizării sale constante în gramaticile normative și în procesul de predare a limbii, clasificarea tradițională a părților de vorbire este frecvent reconsiderată în lingvistica contemporană. Această clasificare nu mai este percepută ca un instrument de analiză riguros și universal valabil, ci mai degrabă ca o convenție practică, adesea insuficientă pentru a reflecta complexitatea și dinamismul structurilor lingvistice reale.

Deși sistemul părților de vorbire constituie de mult timp un reper important al analizei gramaticale, cercetările recente evidențiază numeroase probleme legate de fundamentarea sa teoretică. Una dintre cele mai frecvent formulate obiecții se referă la caracterul eterogen al criteriilor utilizate în delimitarea claselor de cuvinte. Astfel, părțile de vorbire nu sunt identificate după un singur criteriu, ci pe baza unei combinații de criterii morfologice (capacitatea de flexiune), sintactice (funcția în propoziție) și semantice (sensul lexical) (Avram, 2001, p. 31). Eterogenitatea acestor criterii îngreunează trasarea unor granițe clare între clasele lexico-gramaticale, iar ambiguitățile și inconsecvențele care rezultă afectează atât descrierea, cât și capacitatea de a anticipa comportamentul cuvintelor în diverse contexte – aspecte ce justifică includerea acestei chestiuni în „spinoasa problemă a părților de vorbire" (Coșeriu, 2004, p. 114).

Problemele legate de clasificarea cuvintelor în părți de vorbire se datorează în mare parte faptului că fiecare parte de vorbire este definită printr-un ansamblu de trăsături formale, funcționale și semantice, dintre care niciuna nu este o condiție necesară și suficientă pentru a atribui o unitate clasei respective. Nu vom insista asupra dificultăților privind clasificarea cuvintelor în părți de vorbire, ci ne vom concentra pe principalele abordări propuse pentru depășirea acestor provocări, urmărind modul în care pot fi aplicate criteriile de delimitare în cazul celor patru clase fundamentale: substantivul, adjectivul, verbul și adverbul.

În încercarea de a depăși limitele impuse de abordarea tradițională în clasificarea părților de vorbire, unii cercetători au propus modele taxonomice care privilegiază un singur criteriu de clasificare, considerat esențial sau determinant. Această orientare semnalează o tranziție către abordări alternative, menite să corecteze inconsecvențele și ambiguitățile generate de utilizarea unor criterii eterogene. Obiectivul central al acestor demersuri îl constituie îmbunătățirea definițiilor, prin recursul la un principiu unificator,

care să asigure coerență sistemului și să permită delimitări riguroase între clasele morfosintactice.

Privilegierea formei morfologice în clasificarea cuvintelor. În tradiția lingvisticii descriptive și structurale, clasificarea cuvintelor în părți de vorbire s-a bazat adesea pe criterii morfologice, în special pe structura flexionară a unităților lexicale. Abordările morfocentrice pleacă de la premisa că forma oferă un set relativ stabil și obiectiv de trăsături utile în delimitarea claselor lexico-gramaticale. Astfel, paradigma flexionară – adică variația formală în funcție de gen, număr, caz sau timp – a fost considerată un indicator esențial al apartenenței la o anumită parte de vorbire.

În gramaticile tradiționale, clasele precum substantivul, verbul sau adjectivul au fost definite în principal pe baza acestor trăsături morfologice, în detrimentul criteriilor sintactice sau semantice. Această perspectivă se regăsește, de exemplu, în lucrările gramaticilor normative din secolele al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, unde se pune accent pe trăsături precum genul, cazul sau timpul, fără o integrare clară a funcțiilor sintactice sau a valorilor semantice.

Chiar și unele lucrări moderne continuă să evidențieze distincțiile dintre părțile de vorbire pe baza paradigmelor flexionare, considerând că forma este un criteriu reproductibil și, în anumite cazuri, suficient pentru clasificare. Totuși, o asemenea abordare, deși utilă în descrierea formei, riscă să ignore relațiile funcționale ale cuvintelor în propoziție, motiv pentru care gramaticile contemporane propun o abordare integrativă – morfologică, sintactică și semantică – în definirea claselor lexico-gramaticale.

Această reevaluare se impune cu atât mai mult în cazul limbilor slab flexionare, unde forma morfologică este minimă, iar criteriul formal nu mai poate funcționa ca fundament unic al clasificării. Chiar și în limbile flexionare, cum este româna, anumite clase – precum adverbele – se sustrag logicii morfologice tradiționale, punând în discuție aplicabilitatea universală a criteriului formal.

Deși frecvent utilizat în delimitarea claselor lexico-gramaticale, criteriul morfologic prezintă limite semnificative, mai ales atunci când este aplicat în mod exclusiv. Aceste limite devin evidente în analiza relației dintre forma gramaticală și conținutul categorial al unităților lexicale.

Principala obiecție adusă acestei abordări constă în faptul că formele morfologice – precum genul, numărul, cazul sau timpul – nu constituie criterii autonome, ci reflectă trăsături semantice profunde asociate claselor lexico-gramaticale. Cu alte cuvinte, aceste categorii gramaticale sunt manifestări formale ale unor proprietăți semantice fundamentale ale cuvintelor, și nu factori definitorii în sine.

Astfel, categoria numărului derivă din capacitatea substantivelor de a desemna entități numerabile. În același mod, timpul verbal este o expresie formală

a procesualității, trăsătură semantică specifică verbului, iar gradele de comparație ale adjectivului reflectă intensitatea unei calități, proprii acestei clase. Din această perspectivă, am putea conchide că un cuvânt nu este substantiv pentru că se declină, ci se declină tocmai pentru că este substantiv, adică pentru că posedă un anumit tip de conținut categorial. Același principiu se aplică tuturor celorlalte clase de cuvinte: forma morfologică este o consecință a apartenenței la o clasă gramaticală, nu criteriul care o stabilește.

Această relație de subordonare a trăsăturilor formale față de cele categorial-semantice evidențiază faptul că particularitățile morfologice reflectă distincții profunde între clasele de cuvinte. Prin urmare, criteriul morfologic are mai degrabă un rol confirmativ decât unul definitoriu în stabilirea apartenenței lexico-gramaticale.

Valoarea explicativă a acestui criteriu este limitată, întrucât el depinde de trăsături semantice și sintactice și nu funcționează autonom. Deși este util în descrierea formelor gramaticale, nu poate constitui baza delimitării părților de vorbire. O clasificare mai riguroasă impune cel puțin corelarea criteriului morfologic cu cel sintactic, o abordare susținută de numeroase studii de gramatică (Iordan, Guțu Romalo, Niculescu, 1968, p. 66; Gabinschi, 2016, p. 70-71).

Privilegierea dimensiunii sintactice în clasificarea părților de vorbire. În opoziție cu perspectivele morfologice, teoriile care acordă prioritate dimensiunii sintactice în clasificarea părților de vorbire susțin că funcția unui cuvânt în structura propoziției este determinantă pentru identificarea și definirea clasei sale lexico-gramaticale. Potrivit acestei abordări, apartenența la o categorie gramaticală nu derivă din trăsături morfologice sau din sens, ci din poziționarea și comportamentul său funcțional în enunț.

Un reper teoretic esențial pentru această viziune este oferit de Lucien Tesnière în lucrarea *Éléments de syntaxe structurale* (1959). Prin modelul său structural-sintactic, Tesnière pune sub semnul întrebării clasificările tradiționale fondate pe morfologie sau semantică, pledând pentru centralitatea criteriului sintactic. În concepția sa, categoria gramaticală a unui cuvânt este determinată de relațiile pe care acesta le stabilește în cadrul propoziției. El introduce conceptul de „valență” pentru a explica modul în care anumite unități, în special verbele, impun prezența altor termeni în structura propoziției. În această interpretare, propoziția este centrată pe verb, care acționează ca nucleu al rețelei sintactice, atrăgând în jurul său prin relații de dependență actanții și circumstanțele.

Astfel, un cuvânt este definit prin rolul său sintactic în structura propozițională, nu prin trăsăturile sale formale ori semantice. Categoriile gramaticale devin proiecții ale unor funcții sintactice precise: actanțiale (subiect, complement), atributive, predicative sau circumstanțiale.

Modelul lui Tesnière implică un tip de determinism sintactic, în care cuvintele nu sunt analizate izolat, ci prin aportul lor la organizarea ierarhică a propoziției. Clasificarea lexico-gramaticală este reconceptualizată ca o problemă de funcție în cadrul enunțului, nu de formă sau sens, marcând o ruptură semnificativă față de tradiția gramaticilor clasice.

Viziunea lui Tesnière a influențat în mod decisiv orientările ulterioare ale lingvisticii structuraliste și generativiste, favorizând apariția unor teorii care pun accentul pe relațiile gramaticale și pe poziționarea funcțională a elementelor în frază în detrimentul criteriilor morfologice sau semantice izolate. În această perspectivă, clasificarea cuvintelor devine expresia organizării interne a propoziției.

Trebuie observat că practica dominantă în gramatica occidentală, dar și de la noi a fost aceea de a acorda o atenție prioritară criteriilor morfologice și sintactice în bloc, ceea ce a condus la definirea părților de vorbire drept *clase morfosintactice*. În această perspectivă, o parte de vorbire este recunoscută pe baza unui set de proprietăți formale (precum prezența unor afixe sau paradigme flexionare specifice) și a unui comportament combinatoriu constant, adică distribuția sintactică în cadrul propoziției (GALR, I, p.38; Iordan, Robu, 1978, p. 65).

Astfel, fiecare parte de vorbire se distinge printr-un profil combinatoriu propriu, reflectat în poziția și rolul său în structura sintactică, precum și prin trăsături morfologice caracteristice. În unele cazuri, și aspectele semantice contribuie la conturarea claselor lexicale, însă acestea sunt, de regulă, secundare și supuse validării prin criteriile formale menționate anterior. Rezultatul este o clasificare care își propune să reflecte realitatea lingvistică în mod sistematic, evitând atât arbitrarul semantic, cât și rigiditatea formalistă.

Privilegierea sensului lexical în clasificarea cuvintelor pe părți de vorbire implică o abordare semantică ce distinge două niveluri ale semnificației: sensul referențial, care reunește ansamblul informațiilor despre referent, adică despre realitatea desemnată, și sensul categorial, abstract și generalizat, care reflectă ipostaza conceptuală sub care este prezentat referentul în limbă. Acest al doilea nivel se manifestă prin statutul gramatical al cuvântului și prin funcția sa sintactică în enunț.

Primul nivel, cel referențial, presupune asocierea cuvintelor cu anumite categorii ontologice: substantivele denotă ființe, lucruri sau fenomene; verbele – acțiuni, stări ori relații; adjectivele – trăsături și caracteristici ale obiectelor; adverbele – circumstanțe și moduri de desfășurare a acțiunii. Această clasificare este intuitivă din punct de vedere cognitiv și, tocmai de aceea, este introdusă devreme atât în procesul de achiziție a limbii materne, cât și în predarea limbilor străine.

Cel de-al doilea nivel, cel categorial, implică o conceptualizare abstractă a funcției semantice a părților de vorbire. În acest cadru, substantivul nu doar desemnează un obiect oarecare, ci îl prezintă ca fiind o entitate autonomă; verbul exprimă o procesualitate temporalizată, iar adjectivul – o caracteristică aplicabilă entităților.

Din această perspectivă, criteriul semantic, în ambele sale dimensiuni, este considerat, în anumite orientări teoretice, un fundament esențial pentru delimitarea părților de vorbire. Sensul lexical nu doar orientează clasificarea, ci o fundamentează conceptual și funcțional, fiind văzut ca un criteriu primordial, din care derivă trăsăturile morfologice și sintactice.

Totuși, criteriul semantic este, de departe, cel mai controversat în procesul clasificării. Criticile vizează, în special, lipsa unei corespondențe univoce între categoriile lingvistice și realitatea extralingvistică. Se susține că părțile de vorbire nu reflectă unități conceptuale omogene, iar clasificarea semantică, bazată pe tipul de referent, este adesea arbitrară și inconsecventă. Astfel, același tip de referent poate fi exprimat prin cuvinte aparținând unor clase gramaticale diferite (*a fugi* – verb vs. *fugă* – substantiv), ceea ce demonstrează că sensul lexical, luat izolat, este insuficient pentru a justifica apartenența la o clasă lexico-gramaticală. Referențialitatea devine, astfel, prea vagă pentru a constitui un criteriu stabil, întrucât sensurile denotative nu se distribuie clar și consecvent între clasele gramaticale.

Încercarea de a fundamenta clasificarea pe trăsături semantice categoriale, precum „obiect” pentru substantiv sau „proces” pentru verb, generează nu doar generalizări utile, ci și numeroase excepții. Mai mult, lingviștii atrag atenția asupra faptului că sensul categorial este adesea influențat de contextul enunțiativ, ceea ce sporește instabilitatea acestui criteriu. Toate aceste aspecte determină concluzia că semantica, luată izolat, nu poate constitui unicul criteriu valid în clasificarea părților de vorbire.

Așadar, atât clasificarea denotativă, bazată pe tipul de referent, cât și cea categorială, bazată pe funcția abstractă a cuvântului, se dovedesc insuficiente ca soluții teoretice de sine stătătoare. Din acest motiv, tot mai mulți lingviști optează pentru modele alternative de clasificare, întemeiate pe criterii formale sau funcționale, care oferă o descriere mai stabilă și predictibilă a părților de vorbire.

În continuarea celor analizate mai sus, se conturează câteva constatări esențiale. Astfel, teoria tradițională a clasificării cuvintelor în părți de vorbire se confruntă cu două tendințe aparent contradictorii, ambele generatoare de dificultăți atât teoretice, cât și metodologice. Pe de o parte, se observă recursul la criterii eterogene – morfologice, sintactice și semantice – utilizate fără o articulare sistematică și coerentă. Pe de altă parte, anumite modele propun o

abordare reductivă, prin promovarea unui singur criteriu ca factor decisiv în detrimentul celorlalte dimensiuni relevante. Ambele direcții conduc la impasuri interpretative: fie prin fragmentarea excesivă a claselor lexicale, ceea ce afectează unitatea și stabilitatea acestora, fie prin simplificări conceptuale care neglijează complexitatea structurală și funcțională a limbii.

Dată fiind complexitatea fenomenului, devine necesară formularea unei alternative descriptive care să redea coerent atât interdependența trăsăturilor definitorii ale unităților lexicale, cât și funcționalitatea acestora în uz. Soluția optimală constă în adoptarea unei abordări integratoare, ce sintetizează criterii diferite, ierarhizate în funcție de relevanța lor pentru identificarea și clasificarea părților de vorbire.

Părțile de vorbire – câmpuri funcțional-semantice. O direcție tot mai influentă în lingvistica contemporană analizează părțile de vorbire din perspectiva câmpurilor funcțional-semantice. Această abordare propune o viziune complexă asupra sistemului gramatical, fiind astfel depășite limitele clasificărilor tradiționale fondate în principal pe criterii formale. În centrul acestei paradigme se află interacțiunea dintre **sens** și **funcție**, ceea ce determină o reconfigurare a criteriilor de apartenență la o clasă lexico-gramaticală.

Totuși, această perspectivă întâmpină anumite dificultăți, dintre care cea mai notabilă este formularea unor definiții conceptuale riguroase pentru clasele gramaticale. Se ridică, astfel, întrebarea: pot fi aceste clase definite dintr-o perspectivă semantică? În timp ce gramatica tradițională oferă, în general, un răspuns negativ, lingvistica cognitivă susține contrariul. Potrivit acesteia, lexicul și gramatica formează un continuum, iar clasele gramaticale fundamentale – precum substantivul, adjectivul, verbul și adverbul – pot fi definite în termeni semantici.

Este demonstrat că descrierea sensului cuvintelor prin simpla raportare la entitățile desemnate nu este suficientă pentru clasificarea acestora în părți de vorbire. În consecință, distincția dintre părțile de vorbire nu se întemeiază pe sensul referențial, ci pe modul în care acesta este conceptualizat prin intermediul limbii. Elementul esențial al acestei clasificări îl constituie statutul categorial al cuvântului. Datorită gradului înalt de generalitate, sensurile categoriale reprezintă trăsături semantice comune tuturor membrilor unei clase, indiferent de conținutul lor referențial.

Astfel, Ronald Langacker, autorul unui influent manual de gramatică cognitivă, definește sensul categorial al substantivului prin noțiunea de entitate, caracterizată prin trăsături precum existența fizică, compoziția materială și localizarea spațială. În mod analog, verbul este asociat cu sensul categorial de proces, definit prin caracteristici precum schimbarea, transferul de energie și ancorarea temporală. Aceste două concepte se află în opoziție și din perspectiva

statutului lor conceptual: entitatea este cognitiv autonomă, în timp ce procesul este dependent de participarea unei entități (Langacker, 2008, p. 104).

Adjectivul este, la rândul său, definit prin sensul categorial de însușire, înțeleasă ca „proprietate statică a obiectului", ceea ce îl distinge atât de substantiv, cât și de verb.

Adverbul, în schimb, reprezintă cea mai problematică dintre părțile de vorbire majore, din cauza eterogenității sale semantice. Spre deosebire de substantiv, verb și adjectiv, adverbul nu dispune de un prototip semantic clar conturat. Cel mai frecvent, această clasă este asociată cu exprimarea unor caracteristici modale, spațiale sau temporale.

Pe baza acestor sensuri categoriale, se conturează patru câmpuri funcțional-semantice fundamentale, corespunzătoare celor patru părți de vorbire esențiale: câmpul entității (substantivul), câmpul procesului (verbul), câmpul însușirii (adjectivul) și câmpul modalității sau al circumstanțelor (adverbul).

Structura internă a părților de vorbire: nucleul și periferia. Analiza câmpurilor funcțional-semantice ale părților de vorbire relevă cu ușurință existența unor unități lexicale care corespund doar parțial, uneori cu dificultate, sensului categorial specific clasei gramaticale din care fac parte. Pornind de la premisa că nicio parte de vorbire nu constituie o categorie omogenă, fiecare câmp funcțional-semantic poate fi conceput ca având o structură internă formată dintr-un **nucleu** și o **periferie**. Apartenența unei unități lexicale la una dintre aceste zone este determinată de gradul de apropiere față de prototipul categorial.

Cuvintele din nucleu întrunesc în mod deplin trăsăturile definitorii ale clasei fiind reprezentative pentru aceasta. În schimb, unitățile aflate la periferie manifestă anumite abateri de la prototip, fără a-și pierde însă complet identitatea categorială.

Delimitarea dintre nucleu și periferie se sprijină pe raportul dintre cele două componente esențiale ale sensului lexical: sensul referențial și sensul categorial. Nucleul este alcătuit din acele unități în care sensul referențial corespunde pe deplin celui categorial, realizându-se astfel o corelație clară între tipul de referent și modul său de reprezentare în limbaj.

Exemple relevante în acest sens sunt: substantivele concrete, care denotă entități distincte existente în realitate sub forma unor clase de elemente de același fel (*copac*, *carte*); verbele de acțiune, care exprimă procese fizice (*a merge*, *a lucra*); adjectivele calitative, care indică însușiri inerente obiectelor (*drept*, *mare*); adverbele de mod, timp și loc, care precizează circumstanțele desfășurării acțiunii (*bine*, *ieri*, *aici*).

Periferia câmpului reunește acele unități al căror sens referențial se îndepărtează de prototipul semantic al clasei. În cazul substantivelor, de exemplu, putem menționa: substantivele abstracte (*libertate*, *mișcare*), care desemnează

concepte; substantivele colective (*mulțime*, *țărănime*), care denotă entități difuze. Deși păstrează trăsăturile substantivului, aceste lexeme se abat de la modelul prototipic al „obiectului concret". Această discrepanță ridică o întrebare esențială: cum se justifică apartenența lor la o clasă gramaticală, dacă sensul referențial nu mai corespunde prototipului?

Răspunsul trebuie căutat în influența pe care structura sintactică o exercită asupra statutului categorial al cuvântului. Acest aspect devine deosebit de evident în cazul unităților periferice, care își dobândesc identitatea gramaticală nu prin conținutul lor semantic, ci prin funcția pe care o îndeplinesc în cadrul unei construcții sintactice. Astfel, apartenența unui cuvânt la o anumită clasă morfosintactică – substantiv, verb, adjectiv sau adverb – este determinată de rolul pe care îl joacă într-o structură superioară, precum sintagma nominală sau propoziția.

În acest context, identificarea câmpurilor funcțional-semantice nu se poate fundamenta exclusiv pe criterii semantice, ci trebuie să includă și perspectiva funcțional-sintactică. Astfel, indiferent de sensul referențial, cuvintele pot fi interpretate din punct de vedere categorial, atunci când îndeplinesc anumite condiții, în funcție de rolul lor sintactic: cele cu funcție actanțială sunt interpretate ca substantive, cele cu rol predicativ – ca verbe, cele cu funcție atributivă – ca adjective, iar cele cu funcție circumstanțială – ca adverbe.

Prin urmare, sensul categorial al unui cuvânt nu are o fundamentare univocă, ci se construiește pe baza a două surse principale. În cazul unităților prototipice, apartenența categorială este determinată, în mod direct, de sensul referențial al cuvântului, care corespunde unei clase conceptuale bine delimitate – de exemplu, „obiect" pentru substantiv sau „proces" pentru verb. Aceste unități prezintă o corespondență clară între semnificația lor lexicală și rolul lor sintactic.

În schimb, în cazul unităților periferice, care nu se încadrează în mod tipic într-o categorie lexicală, determinarea sensului categorial se bazează în primul rând pe funcția sintactică pe care o îndeplinesc în enunț. Astfel, cuvinte cu sensuri ambigue sau mai puțin specifice pot fi interpretate ca substantive, verbe, adjective sau adverbe în funcție de poziția lor în structură și de relațiile sintactice pe care le stabilesc.

Această dublă motivație, semantică în cazul prototipurilor și sintactică în cazul periferiei, explică de ce sensul categorial nu poate fi redus la o trăsătură concretă, ci dobândește un caracter abstract și generalizat. El funcționează ca o schemă cognitivă flexibilă, capabilă să integreze atât formele canonice, cât și pe cele marginale, în funcție de contextul lingvistic și de organizarea internă a enunțului.

În concluzie, analiza structurii interne a părților de vorbire necesită o abordare integrativă, care corelează perspectiva semantică cu cea sintactică, fără a exclude

componenta morfologică. În această configurație, morfologia ocupă un rol intermediar, de mediere între sens și funcție, fiind definită metaforic drept „o slugă la doi stăpâni”. Această triadă analitică – semantică, sintactică și morfologică – constituie un cadru coerent și flexibil pentru înțelegerea modului în care părțile de vorbire funcționează în limba actuală.

În acest context, conceptul de nucleu și periferie devine un instrument operațional valoros, permițând explorarea gradului de apartenență a unităților lexicale la o anumită clasă gramaticală. El reflectă atât trăsăturile prototipice ale elementelor centrale, cât și variabilitatea și mobilitatea unităților marginale în uzul lingvistic contemporan.

Referinţe bibliografice:

1. **A**VRAM, Mioara. *Gramatica pentru toţi.* Bucureşti: Humanitas, 2001COȘERIU, Eugeniu. *Teoria limbajului şi lingvistica generală*: *5 studii*. Bucureşti: Editura Enciclopedică, 2004. ISBN: 973-45-0493-2.

2. GABINSCHI, Marcu. Metoda polistadială de identificare a claselor de cuvinte (a „părţilor de vorbire”). *Buletin de lingvistică*. 2016, nr. 17, anul XIV, pp. 68-73. ISSN: 1857–1948.

3. GALR, I = *Gramatica limbii române*. Vol. 1: *Cuvântul*. Bucureşti: Editura Academiei Române, 2005. ISBN: 973-27-1306-2.

4. IORDAN, Iorgu, GUŢU ROMALO, Valeria, NICULESCU, Alexandru. *Structura morfologică a limbii române contemporane*. Bucureşti: Editura ştiinţifică, 1968.

5. IORDAN, Iorgu, ROBU, Vladimir. *Limba română contemporană*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978.

6. LANGACKER, Ronald W. *Cognitive Grammar*: *A basic introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2008.

7. TESNIÈRE, Lucien. *Éléments de syntaxe structurale*. Paris: Klincksieck, 1959.

Notă: Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie Română „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.